نویسنده: ستوان آر. لیچ، ۱۸۳۹

برگردان: دکتور لعل زاد

لندن، ۲ جولای ۲۰۲۵

گزارشی در بارۀ قبیلۀ تایمنی و سرزمین آن‌ها

سرحدات

نزدیک‌ترین مرز به قندهار، منطقۀ سینَی و مسیر رسیدن به آن چنین است: از قندهار تا شاه مقصود ۳۶ میل، از آن‌جا تا لخشکه ۳۲ میل، سپس انجیران ۱۶ میل، کجکی ۱۶ میل، ده بابا ۶ میل، کاریزک ۴۰ میل، باشالینگ ۴۰ میل، باغران ۴۰ میل، هزاردرخت ۴۰ میل، قره جنگل ۴۰ میل و سینی ۲۰ میل.

از سینَی، خط مرزی چنین ادامه می‌یابد: سنگان ۴۰ میل، تلخک ۲۸ مایل، پُشتُرُق ۴۰ میل (یک شب در راه)، شهرک ۶۰ میل، تای ده ۴۰ میل، فراه رود ۳۰ میل، ساخر ۴۰ میل، پاس ۲۴ میل، غور مشکان ۵۲ میل، غور تیوره ۷۰ میل، نیلی ۴۰ میل، زیرنی ۲۴ میل، چاردر ۳۸ میل، یامان ۲۴ میل، سنگان ۲۸ میل و سینی ۴۰ میل.

چهار ایماق

قبیلۀ تایمنی یکی از چهار ایماق است (چهار قبیله‌ی که با هم ارتباط و زندگی مسالمت‌آمیز دارند) عبارت‌اند از: فیروزکوهی، جمشیدی، تایمنی و مغول.

افراد برجسته

اغه [آغا] ابراهیم: در غور تیوره اقامت و مناطق پاس، نیلی، زیرنی، ساخر و غور مشکان را در اختیار دارد. او خراج خود را شخصاً جمع‌آوری نموده و در صورت بروز نزاع داخلی، می‌تواند ۵ هزار سواره‌نظام گرد آورد. او گاهی برای شاه کامران هدیه

می‌فرستد و در جنگ‌ها به او نیرو می‌دهد. پدرش، صاحب اختیار محمد خان بر همه قبیلهٔ تایمنی و چهار ایماق فرمان می‌راند. پس از مرگ او، اغه مصطفی (پسر اغه سلیمان و پسرعموی اغه ابراهیم) بر سر تقسیم سرزمین با او درگیر شد، اما در نهایت توافق نموده و منطقه را میان خود تقسیم کردند. در صورت تهدید خارجی، می‌توانند ۲۰ هزار تیمانی را گرد آورند. اغه ابراهیم برخلاف دیگر رؤسای ایماق، در تجارت برده دخالتی ندارد و یک مسلمان سنی است.

اغه مصطفی: در یامان سکونت دارد و برادرش اغه محمود در سنگان زندگی می‌کند. او مناطق تلخک، ایندو، بُلدَی، پشت‌وروق، سینَی و سرسرای را در اختیار دارد و در صورت نزاع داخلی می‌تواند یکهزار سواره‌نظام گرد آورد.

در زمانی که وزیر فتح خان به هرات رفت، سفری که به نابینایی‌اش انجامید، اغه محمود دخترش را به دلاور خان، پسر تیمور قلی خان (برادر وزیر فتح خان و محمد عظیم خان از یک مادر) نامزد کرد. دلاورخان هنوز زنده است، اما دچار اختلال ذهنی شده و در قندهار با جامه‌های پاره و در حال مستی دایم سرگردان است، بی‌آن‌که از سوی سرداران (عموهایش) مورد توجه قرار گیرد. دختر اغه محمود هنوز دوشیزه است.

میر علی خان: برادر کوچک‌تر دلاورخان او را زندانی کرد و حتی شکنجه داد تا او را وادار کند از حق خود نسبت به دختر اغه محمود به نفع پسرش صرف‌نظر کند. چون موفق نشد، سال گذشته با هدایایی نزد اغه مصطفی رفت، اما او نپذیرفت مگر آن‌که رضایت نامه‌ی از دلاور خان بیاورد.

اغه مصطفی: خراج خود را شخصاً جمع‌آوری می‌کند، گاهی برای کامران هدیه می‌فرستد و در زمان جنگ به او نیرو می‌دهد. او تابع کامران است و برای غور مشکان نیز به شاه سیف‌الملک (یکی از پسران کامران) خراج می‌دهد. سال گذشته، زمانی که کامران برای لشکرکشی به قندهار حرکت کرد، تایمنی‌ها پس از مدتی که از پرداخت خراج به پسرش سر باز زده بودند، دوباره تسلیم شدند. اغه مصطفی همان سال سرداران قندهار را به حمله

به هرات دعوت کرد و وعدهٔ کمک تایمنی‌ها را داد، اما با آغاز لشکرکشی کامران، با تهدید او دوباره مطیع شدند. اغه مصطفی با دختر اسماعیل خان (برادر اغه ابراهیم) ازدواج کرده و برادرش اغه محمود نیز با خواهر اغه ابراهیم ازدواج کرده است. هر دو مسلمان سنی هستند.

اغه عبدالحمید: پیش‌تر در تای ده سکونت داشت؛ اما سال گذشته به‌دلیل یورش‌های مکرر میمنگی‌ها به سینی عقب‌نشینی کرد. او این منطقه را از سوی اغه مصطفی در اختیار دارد. سال گذشته، زمانی که از تای ده رانده شد، به قندهار آمد و با خود هدایایی برای سرداران آورد و خواستار تأمین امنیت سرزمین تازه‌اش در برابر یورش افغان‌های همسایه شد. او همواره ۲۰۰ سواره‌نظام در خدمت دارد و می‌تواند ۲ هزار نفر گرد آورد. با کامران شاه روابط خوبی دارد و در صورت لشکرکشی کامران به قندهار، به او خواهد پیوست. خواهرش همسر اغه مرتضی (برادر اغه مصطفی) است و خود او نیز با خواهر اغه مرتضی ازدواج کرده است .او به هیچ‌وجه تابع قندهار نیست.

اغه محمود: پسر شاه پسند خان (نه برادر اغه مصطفی) در شهرک سکونت دارد و بر روستاهای وابسته‌ی نیز فرمان می‌راند. او یکهزار سواره‌نظام دارد و می‌تواند ۳ هزار نفر از قبیله‌اش گرد آورد. خراج خود را شخصاً جمع‌آوری می‌کند، با کامران روابط دوستانه دارد، گاهی برایش هدیه می‌فرستد و در جنگ‌ها به او نیرو می‌دهد. هیچ ارتباطی با سرداران قندهار ندارد. خواهرش را به همسری اغه ابراهیم داده است.

محاصره هرات

در آغاز محاصرهٔ کنونی، تایمنی‌ها گرد آمده بودند تا به شیر محمد خان فیروزکوهی هزاره [فیروزکوهی‌ها هزاره نیستند. لعل‌زاد] بپیوندند، اما از ترس سرداران قندهار که گمان می‌رفت در خدمت محمدشاه باشند، باز ایستادند. با این حال، تایمنی‌ها یکهزار نفر در شهر هرات دارند و سواره‌نظام‌شان آماده است تا در صورت پیروزی شیر محمد بر آصف مشهد، با او همراه شوند.

اقلیم

منطقهٔ غور تیوره حاصل‌خیزترین بخش سرزمین تایمنی‌هاست؛ در واقع، سراسر این سرزمین نسبت به دیگر نواحی افغانستان حاصل‌خیزتر است. زمستان آن بسیار سخت است و راه‌ها معمولاً از حدود اول اپریل از برف پاک می‌شوند. در این سرزمین رودخانه‌ی وجود ندارد.

حیوانات

دام‌های اهلی شامل شتر، اسب (فراوان)، گاو، الاغ (کمیاب)، گوسفند و بز (فراوان) هستند.

میوه جات و غلات

میوه‌ها کمیاب‌اند، اما سیچه‌ها (نوعی آلو)، زردآلو و سیب یافت می‌شود؛ تربوز و خربزه فراوان است، ولی آفات کشاورزی بسیار شدیدند.

غلات شامل گندم، ارزن، نوعی دیگر ارزن به‌نام گال و مقدار اندکی برنج است. پنبه به‌اندازهٔ مصرف داخلی تولید می‌شود. گیاه ترشک که به آن ریباو می‌گویند، فراوان است.

حیوانات وحشی

جانوران وحشی شامل آهو، پلنگ، خرس، گراز، گرگ، روباه، شغال، ببر و جانوری کوهستانی به‌نام تبرغان (که تایمنی‌ها آن را لور می‌نامند) هستند. در میان پرندگان، کبک یونانی بسیار فراوان است؛ سایر پرندگان کمیاب‌اند.

مذهب و زبان

مذهب تایمنی‌ها اسلام سنی بوده و زبان‌شان فارسی شکسته است؛ برای نمونه، به‌جای «به مه ده» (bamade) می‌گویند «بَی مه تی» (baimatte).

معدن

در شهرک معدن سربی وجود دارد که هرات را تأمین می‌کند.

شاخه‌ها (طوایف)

تایمنی‌ها به شاخه‌های زیر تقسیم می‌شوند: جعفری، حسنجونی، کرسیا و چارشاخ.

فیروزکوهی‌ها

رئیس فیروزکوهی‌ها محمود خان است که تابع شاه کامران است، برادرش نیز چنین است؛ یکی از آن‌ها نزدیک شاه کامران است و دیگری زیر فرمان شیر محمد خان قرار دارد.

جمشیدی‌ها

گفته می‌شود که جمشیدی‌ها از نسل جمشید هستند. رئیس آن‌ها ابراهیم خان است که تابع شاه کامران است.

مغول‌ها

مغول‌ها زیر فرمان عبدالعزیز هستند که از خادمان کامران است.

---

1. R. Leech (Assitstant on a mission to Cabool). Account of the Tribe of Taimanee and Their Country. Calcutta. 1839.

ACCOUNT

OF THE

TRIBE OF TAIMANEE AND THEIR COUNTRY.

BY LIEUT. R. LEECH, BOMBAY ENGINEERS,

Assistant on a Mission to Cabool.